

Ifj. Korsós Antal -
Politikus jogászok IV.

Jogász-szociológus illegális harcosból városvezető: Demszky Gábor

Demszky Gábor 1952-ben született Budapesten. Már joghallgatóként politikai tüntetés szervezésének vádjával egy évre kizárták az egyetemről. Ez idő alatt taxisofőrként is dolgozott, ekkor született meg első, szociográfiának is nevezhető műve, a Borraivaló. Némi késéssel, 1976-ban lesz jogi doktor, és a Világosság szerkesztőségében dolgozik. 1978-81 között elvégzi az ELTE másoddiplomás szociológia szakát, és főleg a Kemény István tanítványai által vezetett szociológiai kutatásokban vesz részt; a Szegényeket Támogató Alap (SZETA) alapító tagja. Demszky a nyolcvanas évekbeli Magyarország klasszikus illegális harcosa. Megtanulja a könyvnyomtatás, -kiadás, -terjesztés technikáját, tanulmányozza a lengyel illegális mozgalom taktikáját. 1981-ben Rajk Lászlóval létrehozza az AB Független Kiadót, és a szamizdat kiadványok egész sorát bocsátja - a Belügyminisztériummal való sajátos harcban - az egyre szaporodó érdeklődők rendelkezésére.

A rendszerváltozás egyik legaktívabb résztvevője, a Szabad Kezdeményezések Hálózatának, majd az SZDSZ-nek alapító tagja. Az 1990-es választásokon a VII. kerületben szerez egyéni mandátumot, amelyről nemsokára lemond, hiszen megnyeri a fővárosi önkormányzati választásokat, és Budapest főpolgármestere lesz. Ezt a tisztséget azóta sem adja ki a kezéből, négyszer is megválasztják. 2006-ban valószínűleg már elmondhatja magáról, hogy Európa leghosszabb ideje működő nagyvárosi polgármestere.

Nemrég olvastam egy interjúban, hogy amikor mostanában főpolgármesterként hivatalos látogatáson Kirgizisztánban jártál, családi emlékeket is kerestél.

- Édesapám Kirgizisztánban született. Nagyapám ugyanis, aki felvidéki magyar volt, az újdonsült szovjethatalom iránti nagy lelkesedésében szakszervezeti aktivistaként elment az 1920-as évek elején tanítónak Kirgizisztánba testvérével, Edével és nagymamámmal együtt. Nagy szerencsénk volt, mert amikor 1929-ben hazalátogattak Kassára, már nem engedték vissza őket a Szovjetunióba. Akik kint maradtak, vagy a Gulagra kerültek mint külföldi kémek, vagy a járvány, illetve az éhínség vitte el őket.

- De Te már Budapesten születél.

- Igen. Szüleim Budapesten éltek 1945 után.

- Egyik jobboldali lap állítása szerint erősen kommunista családból származol. Nagyapád szocialista érzelmei kétségen kívüliek. És a szüleid?

- A szüleim közgazdászok voltak, mindketten a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetemen végeztek, nem mozgalmi, hanem szakmai karriert futottak be. Édesanyám például osztályvezető volt a Pénzügyminisztériumban. A magyar gazdasági reform vezetőit (Nyers Rezsőt, Faluvégi Lajost vagy Hetényi Istvánt) és a pénzügykutató társaságot (Csillag Istvánt, Szalai Erzsébetet, Lengyel Lászlót) anyám hivatali környezetében ismertem meg. Édesapám egyébként Györfy-kollégista volt, majd Berlinben a külkereskedelmi kirendeltségen dolgozott. 1956-ban kicsit szabadabban beszélt a forradalomról, mint kellett volna, haza is rendelték, majd

a Csepel Autógyárban dolgozott. 1956 után apám már nem is lépett be a pártba.

- De a politikai pályafutásodat Te is baloldaliként, ha szabad kicsit túloznom, szélsőbalosként kezdted. Másodéves joghallgató korodban a marxista filozófiai diákkör tagjaként a tanácsköztársaság évfordulóján, március 21-én internacionalista tüntetést szerveztél a Nemzeti Múzeumnál. Ismert társaid voltak: Lengyel László, Kőbányai János. A Kádár-rendszer ezt sem szerette, nemcsak a március 15-i spontán megmozdulásokat. Elmeszeltek Titeket, Te kaptad a legtöbbet, egy évig nem járhattál egyetemre.

- Valóban, akkor még Lukács György és a tanítványai voltak a példaképeim. Ez az epizód azonban politikai pályafutásommal alig függ össze, hiszen annak kezdetén, a hetvenes évek vége felé már végképp elhagytam a marxizmust. Lázadó diákkoromból annyi persze megmaradt, hogy mindig szűknek éreztem az úgynevezett reális szocializmus kereteit. Azokból ki akartam lépni. Ez választott el egyébként szüleimtől a politika terén. Ők mindvégig a rendszer keretein belül képzeltek el a progressziót, reformok útján. Én ki akartam ebből a rendszerből törni. Először utópikus célkitűzésekkel balra. De azután a hetvenes évek végére a liberalizmus felé fordultam, és ha szabad magamat minősítenem, radikális demokrata lett belőlem.

- Térjünk talán vissza jogász éveidre. Rögtön felvettek?

- A középiskolai tanulmányi versenyen jó eredményt értem el a Kaffka Margit Gimnázium diákjaként történelemből. Nem ment egészen simán, de felvettek a jogi karra.

- Miért a jogra mentél? A rendszerből való kitörési szándékod, mentalitásod ellentétes a jogász formálizmussal.

- Ki gondolja ezt végig tizenhét éves korában? Erős voltam magyarból, és főleg történelemből. Kedvezőbb volt ezekből felvételiznem, mint matematikából. A szüleim egyébként a Közgázra kapacitáltak, bár apám családjában egy jó nevű ügyvéd, Demszky Vilmos, nagyapám testvére volt jogász.

- Amikor átmenetileg kitétek a jogi karról, mit csináltál?

- Alkalmi munkákat szereztek a szüleim. Például a Pénzügyminisztériumban a könyvtárban segédkeztem. De voltam taxisofőr is. Ebből az időszakból származó tapasztalataim segítenek, amikor most a meglehetősen kaotikus fővárosi taxishelyzettel kell foglalkoznom. De igazából ekkor ismertem meg az egész várost.

- 1976-ben azután némi késéssel jogi doktor lettél. Dolgoztál egyáltalán valaha is jogászként?

- Kifejezetten nem, bár néhány hónapig a II. kerületi tanácsnál építésrendészeti előadó voltam, és ott foglalkoztam jogi ügyekkel is.

- Más interjúalanyaim emlegetnek nagy jogászprofesszorokat, szívesen emlékeznek meg joghallgatói éveikről. Te nem?

- Engem az egyetem alatt sem a jog érdekelt igazán, hanem a társadalom. Letettem a jogdogmatikai vizsgákat, mert diplomát akartam, igazából azonban sohasem akartam jogász lenni.

- Könnyen elhelyezkedtél az egyetem után?

- Egyáltalán nem. Családi indíttatásból először külkereskedelmi vállalatoknál próbálkoztam, megfordult a fejemben, hogy külkereskedelmi jogász leszek. De az én múltammal nem ment. Azután a Világosságnál befogadtak, a könyvrovatnál könyvrecenziókat írtam. Emellett esettanulmányokat készítettem, szociológiai vizsgálatoknál kérdezőbiztos voltam Hankiss Elemér, Berkovits György és Havas Gábor jóvoltából. Lényegében alkalmi munkákat végeztem szellemi segédmunkásként. De a Világosságnál megtanultam az újságírás alapjait, ami később a szamizdat könyvek összeállításánál hasznomra vált. Továbbá egyetemre is jártam, elvégeztem a Bölcsészkar szociológia szakát. És hát persze publikáltam is, főleg az akkor

már megindult szegénységkutatás körében például a régi Mozgó Világban.

- Voltaképp mikor kezdődött „hivatásos ellenzéki” karriered, most már - mint mondtad volt - radikális demokrataként?
- 1979-ben szolidaritási nyilatkozatot írtam alá a Charta 77-tel, és ugyanebben az évben alapítottuk meg a SZETA-t. Valódi ellenzéki politikai pályafutásomat innen számítom.
- A SZETA valahogy Solt Ottília nevével forrt össze.
- Jogosan, bár sokan mások is közreműködtek. Számomra nagyszerű politikai iskola volt, ahol Kemény István volt a professzor. Feladatunk volt, hogy megismerjük a szegények életét, felhívjuk a nyilvánosság figyelmét a szegénységre. De programunk alapvető része volt az is, hogy segítsünk: pénzt gyűjtöttünk, ruházatról gondoskodtunk, eljártunk különböző ügyekben, jogi tanácsadást is folytattunk. Ezt a tevékenységet a hivatalos szocialista rendszer nem tudta elviselni, megkezdődtek a szankciók a SZETA tagjaival szemben, a publikálástól való eltiltások, az állásvesztések stb. Ezek az intézkedések pedig tovább radikalizáltak bennünket, mintegy sodortak az élesebb helyzetek felé.
- Mai fejeddel hogyan látod, tulajdonképpen mi vezette a hatalom birtokosait? Miért reagáltak túl a SZETA-t? Nem lett volna számukra egyszerűbb nem is törődni a SZETA akcióival?
- A tyúkszeműkre léptünk. A munkások és parasztok államában igenis voltak nagyon szegények. Ők pedig ezt letagadták, hazudtak. Többszörösen hátrányos helyzetűekről fecsegték szegények helyett. A szegénység feltárása jóval veszélyesebb volt a Kádár-rendszer számára, mint a gazdasági mechanizmus továbbfejlesztéséről folyó vita, a vállalati önállóság fejlesztése, amelyről a szüleim ebédlőasztalánál minden hétvégén folyt a diskurzus. Emellett mi nemcsak bíráltunk, hanem cselekedtünk is, ami még veszélyesebb volt a rendszer számára. Demonstráltuk, hogy nekünk, ellenzékieknek is van közünk a folyamatokhoz, azok nem csak felülről vezényelhetők. Meg akarjuk változtatni a szovjet típusú politikai berendezkedést, nyilvánosan tagadjuk a rendszert.
- És azután elkezdte Lengyelországba járni.
- Igen, számunkra a lengyel ellenállás volt a minta, azaz amit Adam Michnikék csináltak 1981-ben. Lengyelországba utazva én már tudatosan készültem a földalatti munkára, tanultam a szamizdat kiadványok elkészítésének és terjesztésének technikáját. De a varsói szakszervezeti választások alatt a sztrájkszervezés módjába is beavattak.
- Te reálisnak láttad 1980 körül a szocialista társadalmi rendszer megdöntését? Hiszen ott volt a Szovjetunió a hatalmas katonai erejével.
- Igen. Én mindig abból indultam ki, hogy még a mi életünkben meg fog változni a rendszer. A szüleim és barátaik mindig csak a reálisnak látszó lehetőségek világán belül kívántak maradni, reformok útján, lépésről lépésre akarták tágítani a mozgásteret. Én abból indultam ki, hogy igenis meg akarjuk változtatni a rendszert, mi nem reformerek vagyunk. Nekünk ki kell lépniünk a nyilvánosság elé, elvszerűen és demokrataként viselkedve, és ennek vállalni kell minden következményét. A lengyel példa számunkra azt mutatta meg, hogy nem annyira elméletieskedni kell, hanem inkább cselekedni.
- No de ugyebár a Szovjetunió, mondogattam én, pecsovics a nyolcvanas évek elején otthon a szobáskámban.
- Úgy gondoltam, hogy az eladósodás csődbe viszi a szocialista rendszert, a Szovjetunió pedig nem fogja bírni a katonai versenyt, a fegyverkezés tempóját Amerikával szemben. Azt mondtam annak idején, hogy tartósan nem maradhat fenn egy olyan gyarmatbirodalom, ahol a szatellitországokban (például Magyarország, Csehszlovákia, Lengyelország) jobban élnek az emberek, mint az anyaország központjában, Moszkvában.

- Azt azért sok értelmiségi gondolta úgy Magyarországon, hogy a két világrendszer harcát a Szovjetunió csak elveszítheti. Csak azt vélelmeztük, hogy ez nem a mi életünkben, hanem, mondjuk, ötven év múlva történik meg.
- Ezzel szemben én, lehet, hogy látszatra irracionálisan, éreztem, hogy közel a vég, és tenni is akartam érte. Nekem lett igazam. Tudatosan kívül helyeztem magam a szocialista rendszeren, és 1981 végén elindítottuk Hodosán Rózával és Rajk Lászlóval a szamizdat kiadót.
- Az AB Független Kiadóról van szó, ugye. Ez 1990-ig működött. 1990-ben már legális kiadványon azt látom, hogy AB Beszélő Kft. Budapest, és Te vagy az ügyvezető igazgatója. A kiadó tehát eleve együtt volt a Beszélő folyóirattal?
- Nem. Írtam ugyan a Beszélőbe, de az nem az én folyóiratom volt. Az AB a lengyel ellenállás dokumentumait és egy Petri György-verseskötetet adott ki először, akkor még Nagy Jenővel együtt dolgoztunk. A mi kiadónkhoz a Hírmondó című folyóirat fűződik, amelyet 1983-ban indítottunk Nagy Andrással, Gadó Györggyel és Hodosán Rózával.
- Már a kilencvenes években egy újságíró megkérdezte Tőled, hogy melyik az a tárgy, amely meghatározó szerepet játszott az életedben. Azt válaszoltad, hogy a stencilgép.
- Ez így is van. A stencilgépet egy katolikus bázisközösség ajándékozta nekem, így azt is mondhatom, hogy a Jóistentől kaptam. Mitologikus tárgy számomra. Tehát kiléptem a Világosságtól, lemondtam a hivatalos publikálásról, viszont a szamizdattal megtörtem a rendszer sajtómonopóliumát.
- Konrád György 1990-ben ezt írja Rólad: „Volt idő, amikor ő volt szinte egyedül a titkos nyomtatás szervező központja, szállítmányozója, lelke, mindene. Követték, zaklatták, elkapták, motozták, kifosztották, megrugdosták, de az ő rosszacska autói csak felberregtek itt-ott a városban, lerázta követőit, átadta a kéziratot, kapta és továbbadta a filmlemez, elrejtőzött tanyasi házakban a titkos nyomdászokkal.” Te voltál tehát (a kevésbé vörös) Pimpernel.
- Azért sokan segítettek. Minden kellemetlenség ellenére nagyszerű volt szabad kisközösségben élni. Nagyon-nagyon szegény voltam, az édesanyám etetett harmincéves koromban is, de nagyszerű emberekkel lehettem együtt, így Kis Jánossal, Kőszeg Ferencsel, Havas Gáborral, Nagy Andrással, és ide számítom Krassó Györgyöt is, akivel később ismerkedtem meg. Mai napig úgy gondolom, hogy az ellenzéki évek konzerválták bennem a fiatalságot, voltaképp 38 éves koromig úgy éltem, mint egy kirúgott egyetemista. A rendőrséggel való macska-egér játék is szórakoztatott.
- Bántalmaztak?
- Előfordult, bár nem komolyabban. 1983-ban hatóság elleni erőszak címén, mondván, hogy én bántalmaztam a közeget, nem ő engem, hat hónap börtönre el is ítélték, de a puha diktatúra jegyében ezt a hat hónapot három év próbaidőre felfüggesztették. No, látod, a tárgyaláson jogászkothattam, bár vádlottként.
- Egy illegális kiadó működtetéséből meg lehetett élni?
- Ez egy érdekes dolog, ha szerényen is, de igen. A kis budapesti szubkultúra segített a megélhetésben, a „bűnös város” a szamizdatot is befogadta. Először baráti körben terjesztettük, később két-három ezer törzsvevőnk volt, akik fizettek is a kiadványokért. Egyre többen olvasták, segítettek, idézgettek tőlünk. Jó érzés volt a köteteket vagy a Hírmondót terjeszteni, barátok-érdeklődők közé járni. A példányszámunk is egyre nőtt, és a kiadóból meg is tudtunk élni. Persze azért itt volt ingadozás: amikor néha a rendszer bekeményített, az ijedősebb olvasók elbizonytalanodtak.
- Többes számban beszélsz.
- Akkor már Hodosán Rózával éltem együtt, aki a második feleségem volt. Rózának óriási

szerepe volt a szamizdat kiadó működtetésében.

- Hodosán Róza kitűnő sztorikat írt a nyolcvanas évekbeli tevékenységekről. Például egyszer leforráztad a lábad teával, és amíg lementetek a János Kórház baleseti sebészetére, a véderő kilopta az illegális lakásból a Hírmondó már elkészült számait. Úgyhogy újra kellett nyomtatnotok.

- Így történt - de a szám jusst is megjelent.

- Úgy tudom, korábban már volt egy házasságod, amelyből két, ma már felnőtt gyermeked is van.

- Igen, de a nyolcvanas évek elejére már elváltam az első feleségemtől.

- Hodosán Róza pedig G. Nagy Ilián költő, Maczó Ágnes mostani férjének felesége volt a veled kötött házassága előtt.

- Honnan tudod? Nem nagyon ismert adat, bár igaz.

- Nyilvánosságra került belügyi papírok szerint ez a szamizdat tevékenység néha némi sörözéssel és a női nemmel való érintkezéssel is együtt járt Nálad.

- A jó munkához megfelelő hangulat is kell, de a lényeg azért a politikai tevékenységen volt.

- Nyilván igazad van, hiszen Hodosán Róza ma már Magyar Bálint felesége. De térjünk vissza életutadra. 1985-ben aktívan segítetted Rajk Lászlót és Bauer Tamást, akik megpróbáltak az akkor bevezetett kötelező többes jelölés segítségével hivatalosan képviselők lenni.

- Az 1985-ös választás alkalom volt a magyar demokratikus ellenzék számára, hogy a nagyobb nyilvánosság elé lépjen. Az, hogy Rajkék felléptek a jelölőgyűléseken, egyáltalán nem azt jelentette, hogy elismerjük a rendszer legitimitását. A rezsim válságával párhuzamosan nőttek a lehetőségeink és a felelősségünk. Erre alapozva született meg nemsokára Kis János híres műve, a Társadalmi szerződés, amelynek vezérmotívuma az volt, hogy Kádárnak mennie kell, és ez esetben lehetséges egy - az akkori külpolitikai realitásokat figyelembe vevő - 1867-es típusú kiegyezés a párttal.

- Ez már 1987. Egyébként ebben az időben két jogi cikket is írtál. Emlékszel rájuk?

- Nem.

- Az egyiknek Pacta sunt servanda a címe, és a Hírmondóba írtad 1987-ben a szovjet-amerikai fegyverzetkorlátozási szerződés kapcsán. A másik a független jelöltek esélyéről értekezik a Hírmondó 1985. évi 3. számában, és meglepő tárgyilagossággal pozitívumokat is megállapít a korabeli választási törvényről.

- Harcolni csak tiszta fejjel lehet. Ha az ellenfél jó dolgot tesz, azt el kell ismerni. Attól még ellenfél marad.

- 1988-89-ben majdnem egy évet töltöttél Soros-ösztöndíjjal New Yorkban, a Columbián. Hogy tetszett?

- Maga az egyetem nagyon, a metropolis forgataga még jobban. Sok érdekes emberrel is megismerkedhettem, akik egy kicsit különcként kezeltek. Amerikában már tudatosan politikusnak készültem, igyekeztem minél többet felszívni az amerikai politológia elméletéből és gyakorlatából. Ugyanakkor aggódtam, hogy nélkülem folynak otthon az események, és lemaradok a rendszerváltozásról. Nem azért harcoltunk tíz évig, hogy lekéssük az autóbust, és olyanok üljenek fel rá, akik végighallgatták a Kádár-rendszert, semmit sem tettek ellene. Idegesített, hogy esetleg az MSZMP valamilyen trükkel átmentheti a hatalmát, vagy marginális emberek kerülhetnek kormányra. Én valódi ellenzéknek akkor csak a Szabad Demokraták Szövetségét tartottam.

- Dornbach Alajos mesélte nekem, hogy amikor először volt Soros Györgynél Amerikában, Soros kénytelen volt ruhát rendeltetni számára.

- Hát nekem nem rendeltetett. Még mielőtt elmentem Amerikába, a Soros Alapítványtól kaptunk egy csomó ruhát, abból egy zakót kivettem magamnak. Sőt ha jól emlékszem, egy inget is. De ez Amerikában kevésnek bizonyult, még a liberális asztaltársaságokból is kinézegettek. Úgyhogy levonultam a Greenwich Village-be, és 20 dollárért vettem magamnak egy használt öltönyt, hogy szalonképessé váljak.
- Azt hiszem, ez 20 dollárból aligha sikerülhetett. Végül is nem késted le a rendszerváltozást, országgyűlési képviselő lettél a VII. kerületben, majd főpolgármester. Egy kétmilliós európai metropolis első embere lettél. Egy 1992-es interjúban Such György, aki akkor Orbán Viktor mellett tevékenykedett, a „város hercegének”, sőt „Budapest vőlegényének” nevezett.
- Számomra a rendszerváltozás forradalom volt, visszahódítottuk a szabadságot. Örültem, hogy bekerültem a parlamentbe, bár sajnos kormányra nem kerültünk. A budapesti ajánlat később jött, akkor én az SZDSZ országos ügyvivő testületének tagja voltam. Egyébként Pest csodálatos hely, nagyon örültem a VII. kerületi mandátumnak. Mint főpolgármester később kénytelen voltam lemondani a képviselői megbízatásomról, de ma is visszajárok a VII. kerületbe. Számomra Budapest legkedveltebb negyedei a Nagykörút körüliek. Sokkal jobban ismerem itt az embereket, mint Budán. Ez persze főpolgármesteri tevékenységemet nem befolyásolja: ugyanolyan fontos számomra a Bartók Béla út fejlesztése és a lakótelepek rehabilitációja, mint a ferenc- vagy józsefvárosi tömbrehabilitáció. Egyébként szerintem nem véletlen, hogy az SZDSZ legjobb eredményeit a VI-IX. kerületben szokta elérni.
- Voltaképp sosem dolgoztál zárt munkaszervezetben. És azután majdnem negyvenéves korodban egy nagyváros első embere lettél, egy szuperüzem élére kerültél. Hogyan tudtál átállni egy újfajta életmódra?
- Hát voltak nehézségeim. Például meg kellett szoknom a pontosságot, és azt, hogy most már nemcsak magamat, a saját véleményemet képviselem, hanem egy egész várost képviselek. Korábban akkor jöttem-mentem, amikor jólesett - ez már tizenhárom éve nem így van. Meg kellett tanulnom az időmet beosztani és gyorsan sokat olvasni. No meg el kellett sajátítani azt a képességet, hogy elkülönítsem a lényeges ügyeket a lényegtelenektől, és megtanultam, hogy nem szabad elúszni a részletekben. Ésszerűen le kell adni a hatásköröket, és olyan embereket kell választani munkatárnak, akikben megbízunk. Továbbá egy szalon kell intézni az ügyeket, minden ügyet egy munkatárson keresztül, mert egyébként szétesik a végrehajtás. A saját káromon tanultam meg ezeket a dolgokat.
- Észleltem, hogy ragaszkodsz az embereidhez. Például Atkári János még sajtósként kezdett Nálad, majd kabinetfőnök lett, most pedig már alpolgármester. A gazdasági ügyekben lényegében ő dönt. Te pedig tűzön-vízen át megvéded, ha kell, a koalíciós partnerrel szemben is.
- Igen, én csapatban dolgozom. Aki Atkári Jánost támadja, engem támad. Vannak kulcsmunkatársaim Atkári Jánoson kívül is, mint például Tiba Zsolt főjegyző, aki szintén kezdettől fogva itt dolgozik, vagy Schneller István főépítész. De Böhm András is rengeteget segít nekem mint SZDSZ-es frakcióvezető, a politikai tárgyalásokat ő vezeti.
- Mennyire keményedtél meg az elmúlt tizenhárom év alatt? Például ha, mondjuk, valakit el kell távolítani a fővárosi apparátusból.
- Az én szerepem a főváros és lakóinak képviselete. Ezen a területen én bárkivel ütközöm: az Orbán-kormány alatt négy évig ezt tettem, de ha kell, ütközöm az MSZP-vel, végső esetben a saját pártomon belül is. Az apparátuson belüli konfliktusok kezelése viszont nem az én reszortom.
- Nem duzzadt egy kicsit túl a fővárosi apparátus? Nincs túlbonyolítva a főváros és a kerületek

viszonya?

- A kérdésedben rejlő bírálattal jórészt egyetértek. De az önkormányzati törvény - és a fővárosi törvény is - kétharmados törvény. Jó lenne a tapasztalatok birtokában egy korszerűbb szabályozást kialakítani.
- Melyik végzettségedet tudod jobban használni városvezetői tevékenységedben, a jogászt vagy a szociológust?
- Jogászi végzettségemnek nagy hasznát veszem. Ennek köszönhetően megértem a szakjogászi nyelven írt előterjesztéseket, értékelni tudom a közigazgatási szempontokat. Jó háttér számomra a jog - mindazonáltal én nem jogászként gondolkodom. Politikusként a szociológiát jobban tudom kamatoztatni. Tudom, hogy a túlbonyolított értelmiségi nyelvet az emberek nem értik, hétköznapi emberek nyelvén kell beszélni, közvetlenebb hangot kell használni. Egyébként már ellenzékiként is így fogalmaztam, ez valahogy kódolva van bennem. Másrészt a szakmai anyagokat rögtön úgy olvasom, hogy az azokban leírtak megvalósulásuk esetén miképp fogják konkrétan befolyásolni az emberek életét.
- Közben hogyan alakult a magánéleted?
- Hodosán Rózától való válásom után Révai Verát vettem feleségül, és ebből a házasságomból két gyermekem is született. 2000-ben elváltunk Verával is, de a gyermekeimmel való szoros kapcsolatom megmaradt. Ma reggel is én vittem őket az iskolába. Egyébként újra megnősültem, feleségem Németh Anikó.
- Múltkor láttalak vele a margitszigeti Nagyszálló termálmedencéjében. Hihetetlen boldogságot láttam az arcotokon, fogtátok egymás kezét, néha még puszi is volt.
- Szeretjük egymást.
- Németek is voltak a medencében. Tetszett nekik, hogy már nem mai gyerekek úgy viselkednek, mint a diákok. Mondtam nekik, hogy ez a „fiú” Budapest főpolgármestere.
- „Blödsinn” volt a válasz, azaz nem akarták elhinni.
- Főpolgármester nem lehet szerelmes?
- De lehet. Egyébként is úgy látom, hogy Te magánemberként is teljes életet kívánsz élni. Futsz, lovagolsz, horgászol, fotózol.
- Az ember egyszer él, élvezni kell az életet. Egyébként régen rájöttem, hogy szellemi munkát nem lehet fizikai tevékenység nélkül végezni. Régen, amikor nyomdászkoztam és terjesztettem, rengeteget gyalogoltam, emeltem. Ezt most mással kell pótolnom. Ha nem sportolok, polgármesterként sem tudok dolgozni.
- És a fotózás?
- Ez egy újabb hobbim. Rajzolni nem tudok, de szeretném megörökíteni a világot. Emellett - miután a feleségem hegedűművész, és imádja a zenét - rászoktam a hangversenyre és az operára. Kijárkálunk Bécsbe és Salzburgba például.
- Megfigyeltem Moszkvában és Párizsban is, hogy néha - nemzetköziseid legnagyobb rémületére - külföldi hivatalos látogatásaidon is eltűnsz egy-két órára.
- Szeretek egyedül kószálni külföldi városokban, vagy benézni valamelyik múzeumba. Sokat lehet így tanulni.
- Térjünk rá az országos politikára. 1998-2002 között Budapest főpolgármestereként Te voltál az egyetlen reális ellenhatalom az Orbán-kormányal szemben. A kormánnyal folytatott harcban lényegében Te nyertél, a Fidesz szerintem lényegében a budapesti kiütéses vereségével vesztette el az országos választásokat.
- Örülök, hogy így látod. Hasonló az én értékelésem is.
- Ennek viszont ellentmond az, hogy nem Te vezetted pártod listáját az országos

választásokon. 2000 elején az SZDSZ elnöke lettél, de rövid időn belül lemondásra kényszerültél. Most ismét arról hallani, hogy Te állsz majd az élén az SZDSZ listájának a 2004-es európai uniós választásokon. Külső szemlélő számára nem nagyon érthető helyzet ez.

- Budapest reális erő. Az SZDSZ-nek, illetve nekem Budapesten megvan a kellő szavazóbázisunk, országosan azonban ez jóval kisebb. Az ellentmondás reális alapja ez: a mérsékelt középpártiság, a tolerancia hívei, a jobb-szélsőjobb összehasonlítást elutasító liberális és baloldali választók Budapesten rám, illetve jelentős arányban az SZDSZ-re szavaznak. Vidéken azonban - néhány várost leszámítva - az előző két választáson már túlnyomórészt az MSZP-re.

- Hogy lehet az, hogy 2000 elején kellettél mint elnök az SZDSZ-nek, az év végén pedig már távoznod kellett? Most meg ismét szeretnek, hiszen az EU szempontjából Téged favorizálnak.

- Azért vagyok az SZDSZ listavezetője az európai választáson, mert a népszerű vezetők közül én vállalhatok és valóban vállalom is parlamenti képviselőséget Strasbourgban. Elviekben pedig nekem az a felfogásom, hogy az SZDSZ-nek karakteresen önálló polgári antifasiszta (és persze antibolsevista) pártnak kell lennie. Az SZDSZ legyen liberális pártként harmadik erő, úgy, mint Németországban, ahol az FDP hol a kereszténydemokratákkal, hol a szociáldemokratákkal kormányzott együtt. Az Európai Parlamentben is a liberális funkcióban vagyunk és leszünk. A Fidesz etatista, az MSZP korporativista, az SZDSZ liberális.

- Ez azt jelenti, hogy Te 2000-ben szövetkezni akartál Orbán Viktorral?

- Ugyan, hiszen én harcoltam ellene legélesebben. 2002-ben a választási cél csak egy lehetett, a Fidesz-FKGP-kormány megbuktatása, és ehhez az SZDSZ-nek az MSZP-vel kellett szövetkeznie. Én hosszabb távlatra gondolva értem, hogy az SZDSZ-nek kell lennie a mérleg nyelvének. Ehhez azonban kellene egy szélsőjobbra zárt, középre nyitott konzervatív jobboldali párt. Az SZDSZ liberális pártként sokkal polgárabb párt, mint a Fidesz, amelyik tele van baloldali piacellenes retorikával.

- Ezt pártod többsége nem fogadta el?

- Eleinte elfogadták, de amikor nem jöttek a közvélemény-kutatóknál az eredmények, türelmetlenné váltak. „Visszamentem” Budapestre. Nem bántam meg.

- És most elmennél Strasbourgba?

- El is megyek. De ha választani kell egyszer a két poszt között, akkor Budapesten maradok főpolgármester, és nem Strasbourgban európai képviselő.

- És 2006-ban?

- Nem nagyon gondolok még 2006-ra. Nagyon korán van még. Meglátjuk.

- Köszönöm a beszélgetést.

Korsós 3. lev. 11. 10.

Amikor Demszky Gábor 2000-ben az SZDSZ elnöke lett, azt hittem, létezik egy olyan háttéralku az MSZP és az SZDSZ között, hogy Demszky Gábor lesz a közös miniszterelnök-jelölt. Nem ez történt, a saját jelölt nélküli MSZP inkább egy pártonkívülit választott, mint egy SZDSZ-est.

Demszky maradt főpolgármester, annak ellenére, hogy az MSZP jelöltet - mégpedig női jelöltet (a hóhért akasztják) - állított ellene a budapesti polgármester-választáson. Mit hoz még Demszky számára a jövő? Marad főpolgármester? Ellenzéki politikus? Miniszter? Meglátjuk. Jogtanácsos azonban nem lesz.